

POINT of view¹¹

Comics and Art Nouveau: Points of Encounter

Benoît Peeters

Writer and comic scriptwriter, Brussels
benoit.peeters@lespierides.com

The passion which both illustrator François Schuiten and myself feel for Victor Horta and Art Nouveau is at least as old as the series “Cities of the Fantastic” (“Les Cités obscures”). The first graphic novel of the series on which we worked together, *The Great Walls of Samaris*, begins in the city of Xhystos, where the architecture evokes an Art Nouveau style that has been systemised to the scale of an entire metropolis. In 1983, to coincide with publication of the book, some of the original illustrations were exhibited in the Horta Museum. Yet beyond these personal coincidences, the links between Art Nouveau and the “ninth art” are more numerous – and doubtless deeper – than we imagine.

We know that one of the first masterpieces in comic history, *Little Nemo in Slumberland*, by Winsor McCay, started to appear in the *New York Herald* from 1905 onwards, just at the time that Art Nouveau was emerging strongly. The similarities of these large illustrations with Horta’s style and that of his emulators seems obvious nowadays: the artist plays in total freedom with shapes and motifs, eliminating the borders between vignettes and

leading his character through a setting of fantastical architectural structures of glass and steel, dominated by the arabesque motif.

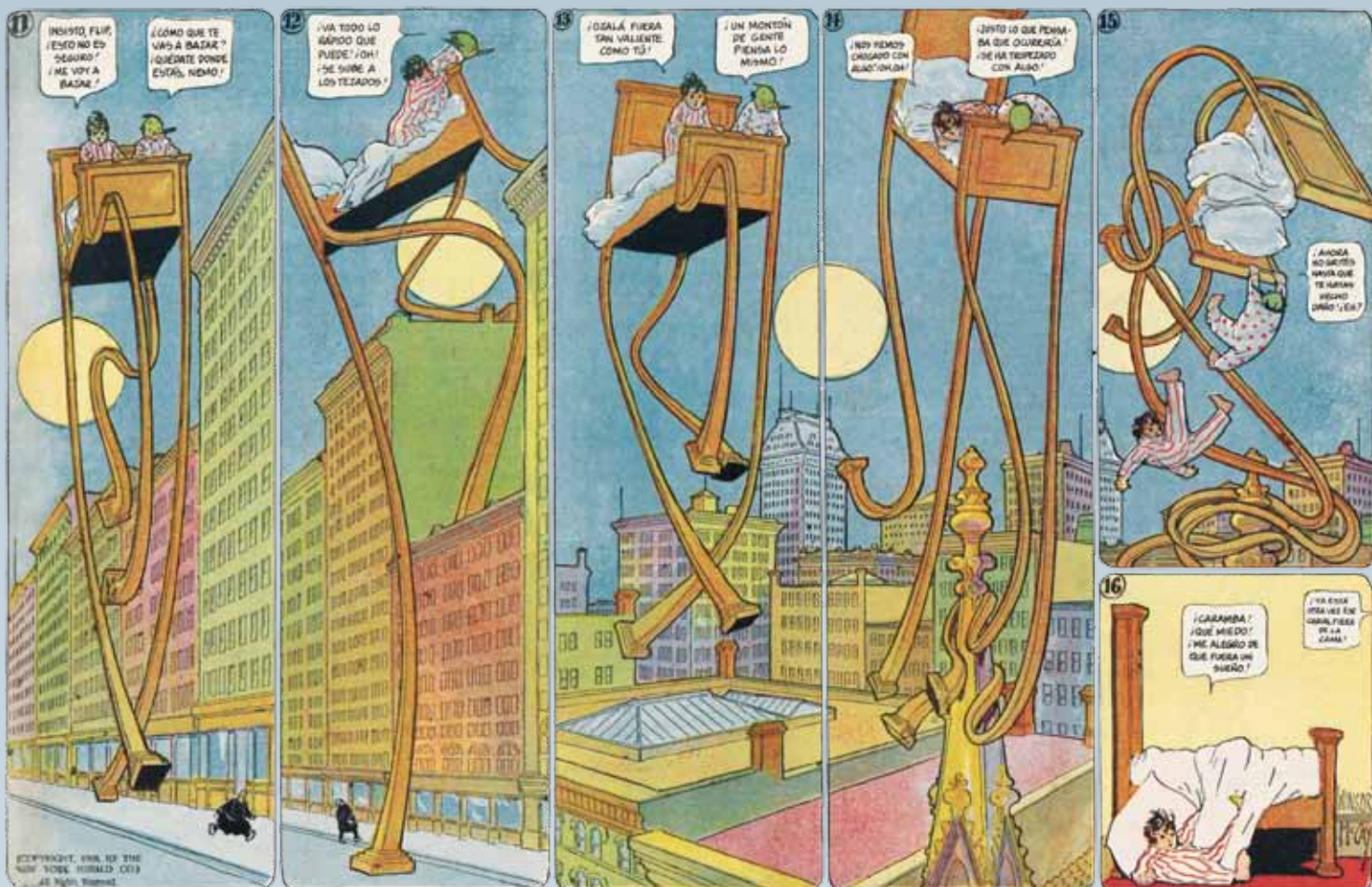
An untiring worker, it is unlikely that Victor Horta ever read the dreams of Little Nemo. No doubt, if the Belgian architect ever did come across the comic at some stage, it cannot have caused any great impression. It is hard to believe that the large Waucquez department store, the last remaining example of his

The Maison Autrique was being sold! We had to save it

work on this type of buildings, would one day be saved thanks precisely to this so-called minor genre. For years now, it has housed the Belgian Comic Strip

Centre, for which Horta’s building is admirably suited although it was never designed for such a purpose.

The closer that Schuiten and myself have approached Victor Horta’s architecture, the more we have been impressed by its richness and intelligence, far beyond the mere decorative aspect to which it is often reduced. His work, rigorous yet readable, possesses qualities we could qualify as narrative: he anticipates trajectories, creates mystery and prepares surprises. Just like a

Little Nemo and his friend Flip in the final vignettes of the story The Walking Bed, in a 2008 edition in Spanish by Norma Editorial

El petit Nemo i el seu amic Flip a les darreres vinyetes de la història El llit que camina, publicada el 2008 en espanyol per Norma Editorial

El còmic i l'Art Nouveau: punts de trobada

Benoît Peeters

Escriptor i guionista de còmics, Brussel·les
benoit.peeters@lespierides.com

La passió que tant el dibuixant François Schuiten com jo mateix sentim per Victor Horta i l'Art Nouveau és, com a mínim, tan antiga com la sèrie "Les Cités obscures" ("Les ciutats obscures"). El primer àlbum que vam fer plegats, *Les Murailles de Samaris* ("Les muralles de Samaris"), comença a la ciutat de Xhystos, on l'arquitectura evoca un Art Nouveau sistematitzat a l'escala de tota una urbs. El 1983, coincidint amb l'aparició del llibre, es van exposar al Museu Horta algunes làmines originals. Però més enllà d'aquestes coincidències personals, els vincles entre l'Art Nouveau i el "novè art" són més nombrosos, i sens dubte més profunds, del que podríem pensar...

Sabem que una de les primeres obres mestres de la història del còmic, *Little Nemo in Slumberland* ("Les aventures d'en Nemo als país dels somnis"), de Winsor McCay, va aparèixer al *New York Herald* a partir de 1905, just en el moment en què s'imposava l'Art Nouveau. Les similituds d'aquestes grans il·lustracions amb l'estil d'Horta i dels seus emuladors ens semblen evidents avui: el dibuixant juga amb absoluta llibertat amb les formes i els motius, aboleix les fronteres entre vinyetes i fa deambular el seu personatge enmig d'unes arquitectures delirants de vidre i ferro on domina l'arabesc.

Treballador incansable, segur que Victor Horta no va llegir mai els somnis del petit Nemo. I segur que si l'arquitecte belga va topat amb el còmic en algun moment, no devia causar-li cap gran impressió. Sens dubte no podia imaginar que els grans magatzems Waucquez, els últims que encara quedaven de la seva obra, se salvarien un dia gràcies precisament a aquesta forma considerada menor. Des de fa anys, alberguen el Centre Belga del Còmic, i l'edifici d'Horta ha resultat absolutament adequat per a aquest paper per al qual no havia estat concebut.

Com més ens hem acostat a l'arquitectura de Victor Horta, François Schuiten i jo mateix, més ens ha impressionat la seva riquesa i la seva intel·ligència, molt més enllà de l'aspecte decoratiu a què sovint es veu reduïda. La seva obra, rigorosa i llegible, posseeix qualitats que podríem qualificar de narratives: anticipa els recorreguts, crea misteri, prepara sorpreses. Igual que un dibuixant de còmics, Horta organitza l'espai, dirigeix la mirada, juga amb la llum i el color. La mateixa manera que tenia d'aprehendre els seus projectes, té alguna cosa novel·lesca. Perquè per a ell, una casa no es concebia tan sols "a imatge de la vida de l'ocupant", sinó que havia de ser-ne un veritable "retrat".

La Casa Autrique es venia! Calia salvar-la

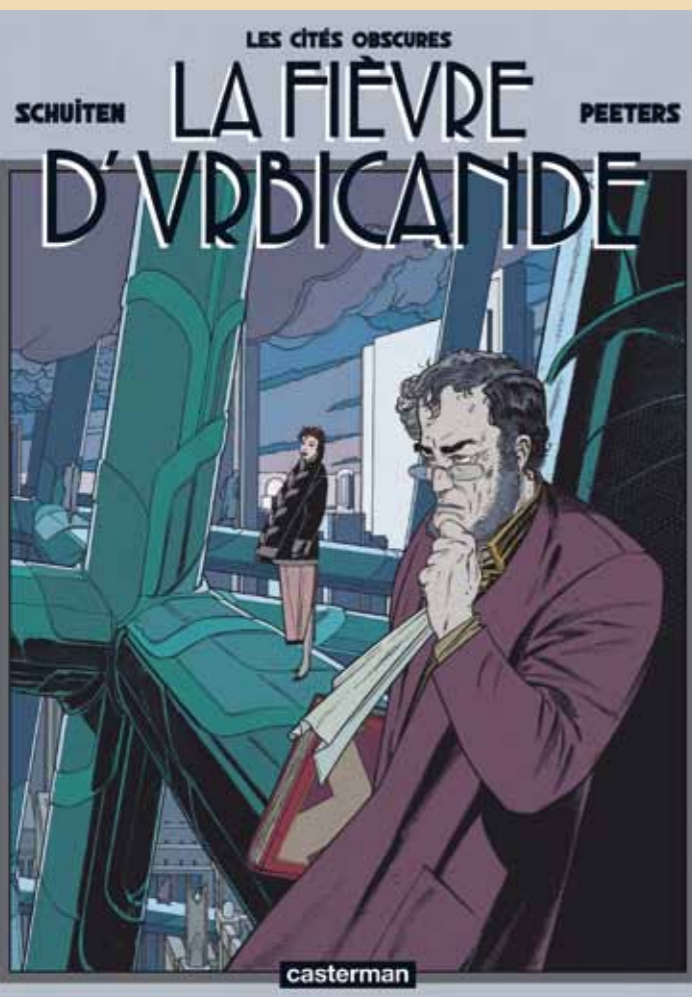
decoratiu a què sovint es veu reduïda. La seva obra, rigorosa i llegible, posseeix qualitats que podríem qualificar de narratives: anticipa els recorreguts, crea misteri, prepara sorpreses. Igual que un dibuixant de còmics, Horta organitza l'espai, dirigeix la mirada, juga amb la llum i el color. La mateixa manera que tenia d'aprehendre els seus projectes, té alguna cosa novel·lesca. Perquè per a ell, una casa no es concebia tan sols "a imatge de la vida de l'ocupant", sinó que havia de ser-ne un veritable "retrat".

comic artist, Horta organises his space, directs the viewer's gaze, and plays with light and colour. The manner in which he undertook his projects has something of the quality of a novel because he believed a house should be conceived not merely "in the image of its occupant's lifestyle", but that it should be a veritable "portrait".

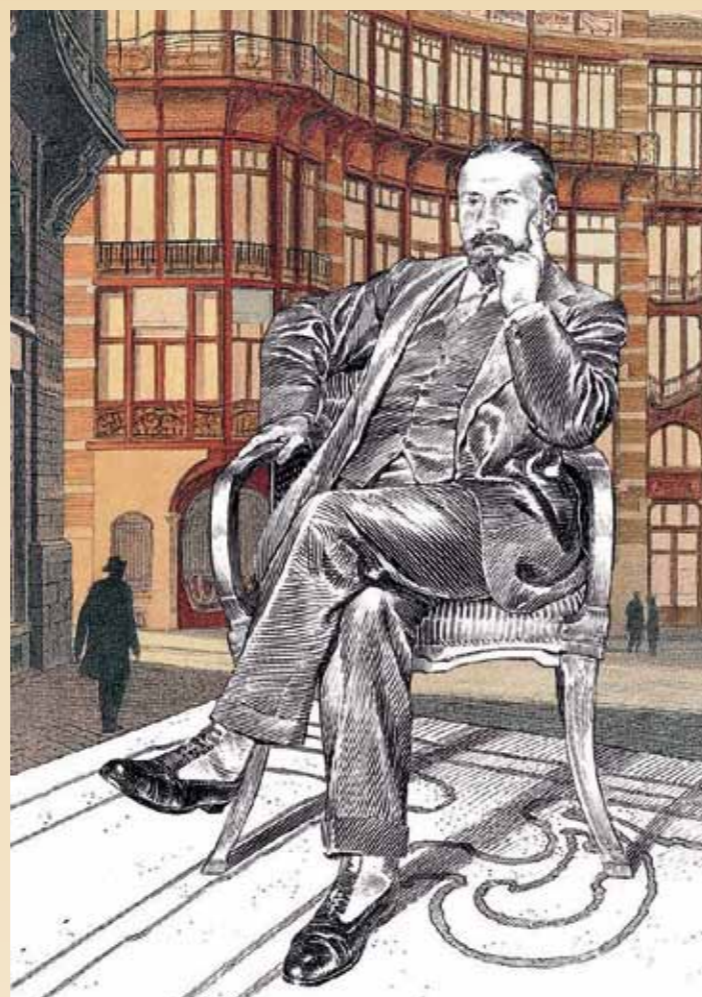
Apart from his work, Victor Horta's complex and tormented personality fascinates us. This blend of patience and passion which characterised him; his full, even categorical, temperament, which earned him the nickname "l'arquisec" (a play on "dry" and "architect"); that bitterness which finally took control of him, had a considerable influence on the *urbatect* Eugen Robick, hero of *Fever in Urbicand*, our second graphic novel in collaboration. Robick is a radicalised Horta, whose power has extended throughout an entire city. Yet our links to Victor Horta were really developed on an infinitely more modest scale, through one of his first buildings.

We had been keen for some time to refurbish a Brussels house and open it to the public, emphasising the quality of those spaces that are so characteristic to the city. No doubt we also wanted to focus on a positive note after the sometimes virulent criticisms that the *Brusselisation* of our graphic novel *Brüsel* and our fictional documentary *Le dossier B* received.

One day in 1996, a sign went up on building number 266 in Chaussée de Haecht, in the Schaerbeek neighbourhood. The Maison Autrique was being sold! Right from the start we were determined: we had to save Maison Autrique and open it to the public. Yet how? For us, purchasing it was unthinkable: Despite being poorly conserved, Horta's signature meant it was inevitably expensive and the restoration project would be even more so. Coincidentally, we were to give a conference a few days later at Schaerbeek Town Hall entitled "From Brussels to Brüsel". After the event, without much confidence, we suggested the possibility that the Council buy the house, the only one which Victor Horta built in the municipality. We reached a principle

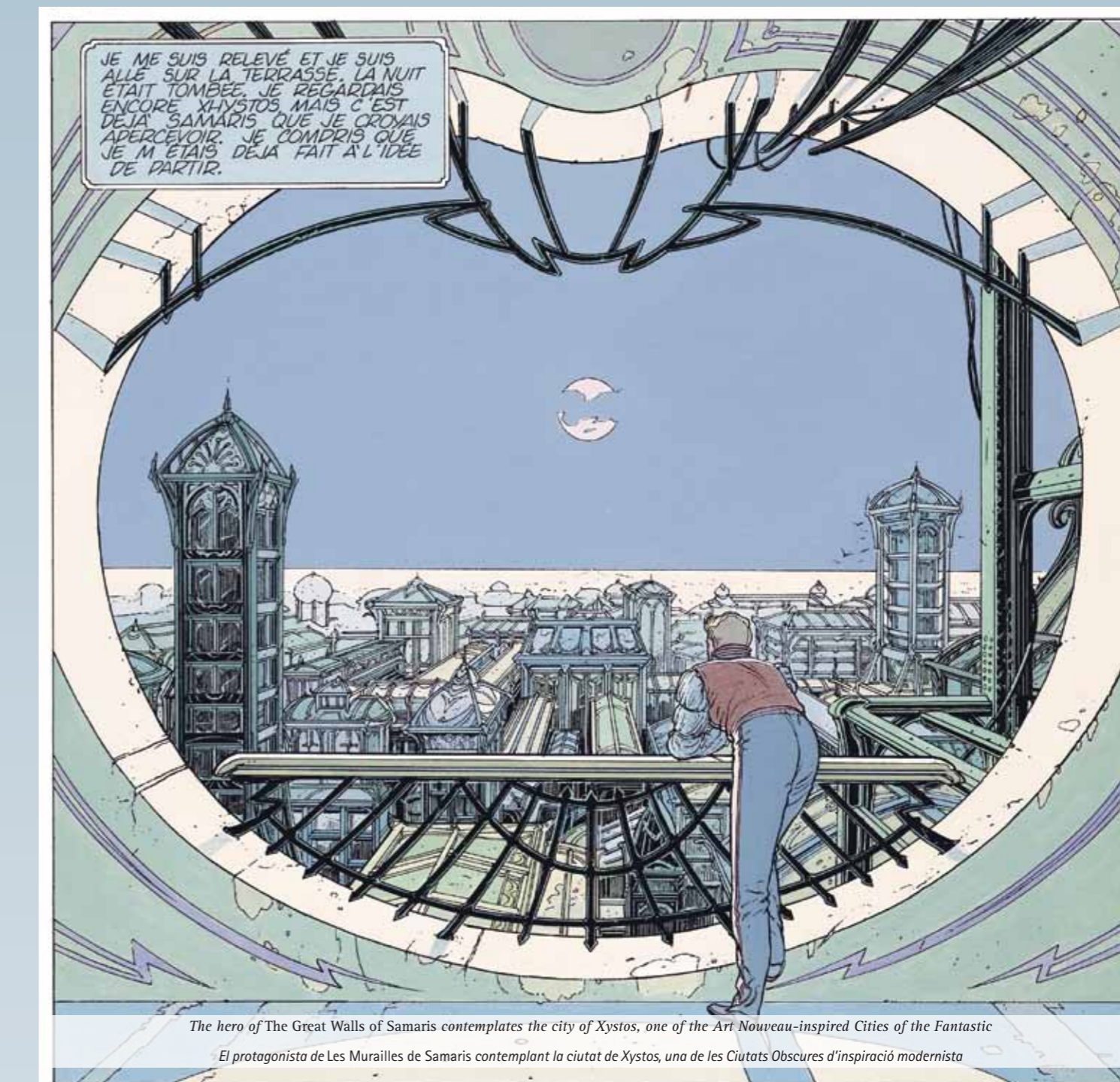
Schuiten/Peeters © Casterman

© François Schuiten

The links of the Cities of the Fantastic with Brussels Art Nouveau go beyond architecture: On the left, cover of *La Fièvre d'Urbicande*, with the "urbatect" Eugen Robick, Horta's "fantastic" alter ego. On the right, portrait by F. Schuiten of the "arquisec" Victor Horta

Els lligams de les Ciutats Obscures amb l'Art Nouveau de Brussel·les van més enllà de l'arquitectura: a l'esquerra, portada de *La Fièvre d'Urbicande*, amb l'"urbatect" Eugen Robick, l'alter ego "obscur" d'Horta; i a la dreta, retrat de l'"arquisec" Victor Horta, per F. Schuiten

Schuiten/Peeters © Casterman

The hero of *The Great Walls of Samaris* contemplates the city of Xystos, one of the Art Nouveau-inspired Cities of the Fantastic

El protagonista de *Les Murailles de Samaris* contemplant la ciutat de Xystos, una de les Ciutats Obscures d'inspiració modernista

I més enllà de la seva obra, ens ha fascinat la personalitat complexa i turmentada de Victor Horta. Aquesta barreja de paciència i de passió que el caracteritzen, aquest temperament enter, fins i tot rotund, que li va valer el sobrenom de "l'arquisec", aquesta amargor que acaba per apoderar-se d'ell, no han deixat d'influir l'urbatecte Eugen Robick, l'heroi de *La Fièvre d'Urbicande* ("La febre d'Urbicanda"), el nostre segon àlbum conjunt. Robick és un Horta radicalitzat, el poder del qual s'ha estès a l'àmbit de tota una ciutat. Però els nostres vincles amb Victor Horta realment es van desenvolupar a una escala infinitament més modesta, a través d'un dels seus primers edificis.

Feia temps que teníem ganes de condicionar i obrir al públic una casa de Brussel·les, per posar en valor la qualitat d'aquests espais tan característics de la ciutat. Sens dubte també volíem aportar una nota positiva després de les crítiques a vegades virulentes de la *brusel·lització* de l'àlbum *Brüsel* i el documental de ficció *El dossier B*.

Un dia de l'any 1996 va aparèixer un rètol a l'edifici número 266 del carrer Haecht, al municipi de Schaerbeek. La Casa Autrique es venia! Des del primer moment ho vam tenir clar: calia salvar la Casa Autrique i obrir-la al públic. Però, com? Per a nosaltres era impensable comprar-la: encara que es trobés en mal estat, la signatura d'Horta la feia inevitablement costosa i els treballs de restauració encara ho serien més. Les casualitats de la vida van fer que, uns dies després, haguéssim de presentar una conferència a l'Ajuntament de Schaerbeek titulada "De Brussel·les a Brüsel!". Després de l'acte vam suggerir, sense confiar-hi massa, la possibilitat que l'Ajuntament comprés la casa, l'única que Victor Horta va construir en el municipi. Vam poder arribar a un principi d'acord pel qual la vila de Schaerbeek compraria l'immoble si nosaltres ens encarregàvem de trobar fons per a la seva restauració.

Aleshores, aquell vespre de 1996, no imaginàvem totes les sorpreses que aquella casa ens reservava i els atzars que propiciaria. La nostra primera visita va ser un xoc: tot i haver estat declarada monument nacional ja el 1976, la casa es trobava en un estat penible. Les parets i els sostres havien estat pintats de blanc, i s'havien afegit sostres falsos i envans. No hi quedava ni un sol moble, ni una làmpada original. Només el paviment de la planta baixa, els vitralls, la barana de l'escala i, és clar, la

Inside the Maison Autrique, after restoration
Interior de la Casa Autrique, després de la restauració

façana, ens permetien somiar una mica. Un altre consol: la casa no havia sofert gaires alteracions importants. Tot era possible, encara.

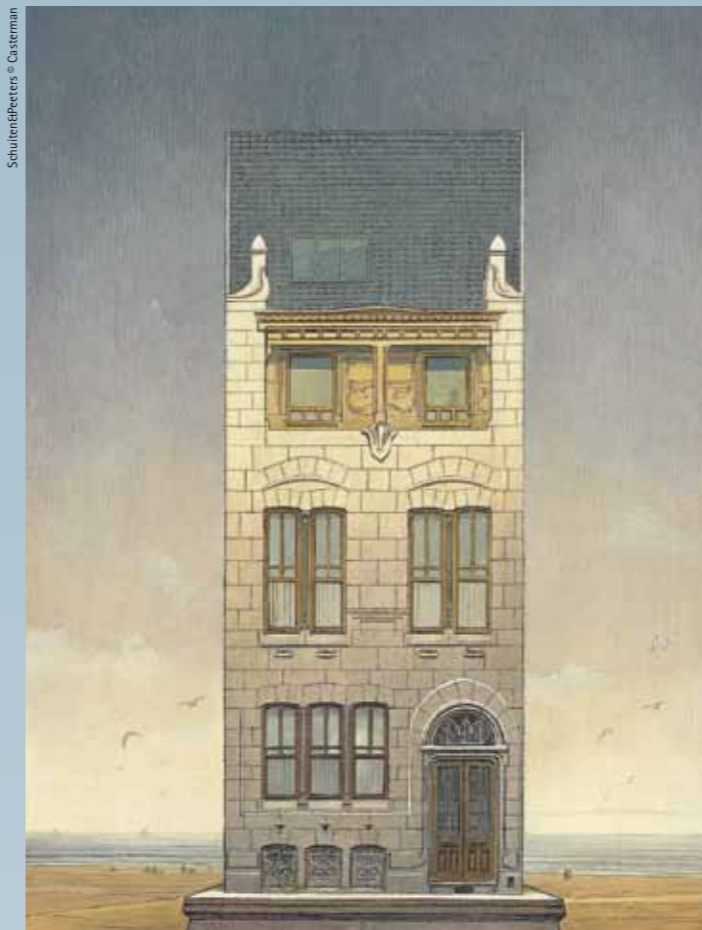
L'Ajuntament va comprar la casa, i la Comissió Reial de Monuments i Llocs d'Interès va acceptar fer-se càrrec del cost principal de la restauració, que seria supervisada per un comitè científic dirigit per Françoise Aubry, conservadora del Museu Horta. No existien fotografies de l'època, així que calia que fos la mateixa casa qui s'expliqués, a través de recerques gairebé arqueològiques. Es van realitzar sondatges metòdics per retrobar els colors i els revestiments originals. D'aquesta manera es va descobrir que la gamma utilitzada per Horta –jugant amb diversos matisos de roig i verd– tenia un gran deute amb la moda de Pompeia. Més que "protomodernista", la Casa Autrique es revelava "neopompeiana"!

Reposar el mobiliari va ser un altre repte: molts elements els vam trobar, amb uns recursos molt minsos, als encants i els antiquaris. Alguns dels mobles més bonics vénen fins i tot d'un magatzem municipal, on havien estat dipositats com a rebuig. Pel que fa a l'escenografia, va caldre tot el talent i l'enginy dels nostres còmplices de Bleu Lumière per dur-la a bon fi amb un pressupost molt modest i tenint en compte les restriccions d'un edifici protegit d'un extrem a l'altre. El 2 de desembre de 2004, la Casa Autrique obria finalment les portes al públic.

El còmic era a l'origen de l'aventura; l'hem trobat al seu terme. Perquè aquella casa en la qual ja havíem passat tant de temps i que François havia dibuixat tan sovint, es va imposar com un dels espais fonamentals del nostre darrer àlbum, *La Théorie du grain de sable* ("La teoria del gra de sorra"). Transportada a Brüsel, la Casa Autrique és duta al centre de la fantasia, alhora que es manté conforme a la realitat fins en els més petits detalls. L'aranya dibuixada al llibre és realment la que es pot veure en el 266 de Haecht, el fris decoratiu és la reproducció exacta del de l'edifici. És potser a causa d'aquests elements tèrbols i fràgils, d'aquests escolaments incessants, que s'insinua "l'inquietant estranyesa" que a nosaltres ens plau per damunt de tot. [L](#)

www.autrique.be

www.urbicande.be

The Maison Autrique was part of the story in *La Théorie du grain de sable* by Peeters and Schuiten. On the left, the album cover image; on the right, two inhabitants of Brüsel shocked by the "On Sale" sign on the façade of the house

La Casa Autrique va tenir un paper protagonista a *La Théorie du grain de sable* de Peeters i Schuiten. A l'esquerra, dibuix de portada de l'àlbum; a la dreta, dos veïns de Brüsel escandalitzats per la venda de la casa

of agreement by which Schaerbeek municipality would purchase the building if we undertook to raise the funds for its restoration.

Back then, on that evening in 1996, we could never have imagined the surprises that that house had in store for us or the challenges it would offer. Our first visit was a shock: Even though it had already been declared a national monument in 1976, the house was in a deplorable state. The walls and ceilings had been painted white while false ceilings and partitions had been added. Not a single stick of furniture or original lamp remained. Only the condition of the ground-floor paving, the stained-glass windows, the interior banister and of course the façade, enabled us to dream a little. There was another consolation: The house had undergone no major alterations. Possibilities yet remained.

The Council bought the house, and the Commission Royale des Monuments et des Sites in the Brussels-Capital Region agreed to fund the main cost of restoration, which would be supervised by a scientific committee led by Françoise Aubry, curator of Musée Horta. No period photographs existed, so it was up to the house itself to reveal its past, through virtually archaeological research techniques. Samples were taken in a methodical manner to rediscover the original colours and claddings. In this way it was discovered that the palette Horta used – playing with diverse shades of red and green – was

greatly influenced by the fashion for Pompeii. Rather than "proto-Art Nouveau", the Maison Autrique was revealed to be "neo-Pompeian"!

Replacing the furnishings was a further challenge: we were able to find many elements, using the sparse resources at our disposal, in flea markets and antique dealers. Some of the most beautiful furniture even comes from a municipal warehouse, where it had been locked up as reject furniture. In regards to the setting, it took all the talent and ingenuity of our colleagues at Bleu Lumière to restore it properly, keeping to a Spartan budget and bearing in mind the restrictions that existed on a building protected from top to bottom. On 2 December 2004, the Maison Autrique finally opened its doors to the public.

Comics began this adventure; and they were there at its end: That house where we had spent so much time and which Schuiten had drawn so often, imposed itself as one of the fundamental spaces in our latest graphic novel, *La Théorie du grain de sable* (The Theory of the Grain of Sand). Transported to Brüsel, the Maison Autrique is foregrounded in the fantasy, while even its tiniest details remain true to reality. The spider drawn on the book's cover is the creature you can truly see at 266 Chaussée de Haecht. The decorative frieze is an exact reproduction of the one on the building. It is possibly these cloudy and fragile elements, these incessant flows, that insinuate the "disquieting strangeness" which we love above all else. [L](#)

www.autrique.be

www.urbicande.be

The Belgian Comic Strip Centre, housed in Victor Horta's Wauquez department store (1903)

Antics magatzems Wauquez de Victor Horta (1903), avui Centre Belga del Còmic